

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vita R. P. Ioannis Francisci Regis, è Societate Iesv

La Broue, Claude de

Coloniæ, 1660

Pars II. Virtutes Joannis Francisci Regis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-45172

PARS SECUNDA.

VIRTUTES JOANNIS

FRANCISCI REGIS.

§. I. *Sensus rerum divinarum.*

ET si ex ea tanquam radice extiterunt alia omnia facta dictaque Francisci, ad illustrem illam virtutem pertinentia, hoc est, ex intimo quodam sensu rerum divinarum: quoniam tamen commodius ad usum legentium traducentur tam præclara documenta recte factorum omnis generis, si in certa capita distribuentur; seclusis aliis omnibus, ea tantum proponemus hinc quæ propriè ad suaves illos sensus de Deo rebusque divinis pertinent, quò virtus hæc aptè distinguatur ab aliis. Ergo quicunque penitus in ejus vitam destinato consilio inspexerunt, testificantur, quicquid tandem externalium occupationum haberet Franciscus in manibus, nunquam tamen non animo collecto fuisse, & in Deum intruenti: assidueque fuisse id ipsi propositum, ut supremæ Majestati place-

D s

ret.

ret. Gestus, incessus, frons, habitus totus corporis spirabat nescio quid, quod ardorem mentis proderet, cogitationemque de Deo ac rebus cælestibus ne ad momentum quidem interruptam. Id adeò enitebat illustriùs in casibus repentinis, rebusque adversis, quæ tanquam incautum ex improviso excipiebant: tunc enim, ut testantur ii, qui familiarius cum eo versati sunt, sic sui compos semper erat, ut nihil ex illo peccore erumperet, ne ad primos quidem occursus, minus moderatum: quod profectò satis indicat, & mentem Francisci colustratam semper cælesti luce quâdam, & voluntatem corroboratam cælesti item præsidio fuisse: quo ex utroque capite efficiebatur, ut cum continenter, qui tales sunt, adhærescant Deo; nihil ferè peccaret in terris, imitatus beatissimum statum illorum, qui jam in cælo Deo intimè cognito, eodem, & summè dilecto sunt. Inde illa vultus totius compositio, tam in Deum rapax, ut quisquis eum alpestatet, illicò intus exaridesceret in animo: ut affirmant plurimi, unum Francisci obtutum plus apud se in eo genere valuisse, quam vel

vel incensissimam orationem Ecclesiastæ
cujuscujus. Quoties autem sermonem de
Deo faciebat ipse, seu ex loco superiore,
seu in consuetudine familiari, sic afficieba-
tur, ut quam suavitatem cum vehementi
ardore conjunctam in se persentiscebat,
eandem perfacile in audientium mentibus
ingeneraret. Certè cùm aliquando Pro-
vincialis Collegium Aniciense ex officio
visitans, consultò auditum iisset Christianæ
doctrinæ præcepta tradentem; continere
se nequiit, quin funderet lacrimas: sociūm-
que compellans, Nunc verò, inquit, desino mi-
rari, fructus à nostro Catechistâ referri tam ubi-
res: ego quidem si hic degerem, occasionem nul-
lam prætermitterem illum audiendi, vel si iter leu-
carum quatuor emetiendum esset. Quæ tanta
approbatio hoc profectò illustrior est,
quò major fuit gravitas approbantis: fuit
enim is P. Joannes Filleau, vir, omnium
consensu, acerrimi judicij. Divinum Offi-
cium semper recitabat flexo genu, nisi si
iter agebat: noctu autem, postquam horas
aliquot somno dederat, tempus reliquum
orando meditandoque ducebatur. Quàm
suaviter adversus sacrosanctam Euchari-

Niam eslet affectus, explicari vix queat. Pa-
gus est in Alvernisiā frigore infamis, ut
idcirco S. Boniti Frigidi appelletur. Ibi loci
dum Franciscus Missionem obiret hieme,
pro Aedis sacræ foribus partē noctis haud
modicam exigebat: quod cum Parochus
deprehendisset, En tibi, inquit, Pater, claves
Ecclesiae: subi sanè intrò, dum lubebit: quam hu-
manitatis significationem gratanter Fran-
ciscus excipiens, illa usus est deinceps,
summo suo gaudio, ibidemque noctes
exegit penè rotas, nunc flexis genibus,
nunc stans, nunc pronus in vultū, si quan-
do somnum carpere cogebat necessitas. Ex
eodemque fonte manavit gaudium illud,
quo perfulsum eum diximus tūm, cùm
quasi extrā ordinem promotus ad Sacer-
dotium est. In itineribus, nihil tam refor-
midabat, quām ne uspiam facieñdi Sacri
deeslet opportunitas: quare, in id invigi-
labat sedulò, ut obices omnes perrumpe-
ret istius generis, nunc antevertendo, nunc
locos declinando suspectos, ut ita dicam:
uno verbo, in id, ut observatum à comiti-
bus est, totam industriam suam confere-
bat, ut sacrificaret quotidie: id ubi post
gra-

graviores difficultates superatas asscutus fuerat, quod eveniebat identidem, enim verò gestiebat animo, adeum propè modum, ajebant socii, quo qui thesaurum invenere. Matrem Dei impensè venerabatur, eandemque venerationem aliorum imprimebat mentibus: ego quidem præclarè memini, me, dum adolescentulus tam pio Magistro operam dabam, jam tūm deprehendisse studium illud in eo summum. Nam tam frequenter de illius cultu apud nos agebat, tamque ardenti oratione modos tradebat varios ac multiplices colendæ illius, ut cùm ad præcepta ardorem eximum vocis gestusque adjungeret, cedendum planè esset. Multus item erat in ingeneranda nostris in mentibus observantia ergà S. Angelum Custodem, & verbis scilicet iis, unde facilè agnosceres ipsum Custodis sui colendi studiosissimum esse. Porro suaves illös de Deo sensus occulebat industriè, fugiebatque consulto quicquid in hoc genere incurtere solet in oculos: quamquam haud sic semper temperare sibi poterat, quin identidem gemitus suspiria-

que erumperent. Certe cum aliquando in scholâ modum nobis traderet, actus Contritionis, quem vocamus, exercendi, prorupit ipse in lacrimas tam uberes, ut nos mirum in modum commoveret.

§. II. Humilitas.

VT latendi studium Francisci, pleraque nobis suffuratum sit documenta virtutis istius, non tamen omnia potuit voluntaria illa caligine involuere. Evidem id sequebatur per studiosè, ut munera, beneficentiamque Dei erga se occuleret; consultoque vultum semper hilarem praeferebat, ut ne quidpiam suprà alios aut esse, aut habere videretur. Contrà, exultabat animo, quoties se deridiculo cernebat esse aliis: quin, ultò se ipse ridendum praebebat: cumque singulariter oblectabatur, cum aliquid fecerat, dixeratve, unde proponeretur eorum quibuscum versabatur, **I**commatis: quod cùm incidebat, non modo non interrumpebat sermonem, trahebatve aliò, quod ferè homines plusculum sui amantes facere solent, sed contrà, frigida quædam proloquebatur, quò diutius , sui

sui contemptione frueretur. Fuit, cum per asperitatem frigus facultatem à Superiori petierit verberandi sui in triclinio; & annuente Superiori, sic, ut vestem non poneret, sed per togam verberaret sanè humeros quantum vellet: conditionem accepit Franciscus, in omniumque discubentium oculis prodit in medium; &, ut erat planè vestitus, flagello è funiculis tota lacertorum vi verberat humeros, latusque ac volens haustuborem totum, qui non potuit non esse multus: & tamen ætate tunc quadagenarius erat, dignitate sacerdos. Unde singulari cuidam divini Numinis providentiæ tribuendum meritò videtur, servum suum eadem amoris significazione prosequentis, quæ Filium ipsum dignatus est, ut non modò assiduè Franciscus externorum sannis patuerit, non licentiorum dumtaxat, sed etiam Superioribus Societatis minus probarentur eorum plenaque, quæ vir Dei ad Domini sui decus, utilitateque proximorum suscipiebat. Ergo cum frequenter ab eis insimularetur imprudentiæ, nonnunquam etiam objurgaretur asperius; quæ objiciebantur, demissis

missis luminibus audiebat, vultu placido,
ac minimè perturbato: nihil excusare, ni-
hil contrà afferre solitus, quantumlibet à
vero aliena essent ea, quorum accusabatur,
nisi si inde remoram objici videbat studio
juvandarum animarum suo: tunc enim
purgabat sese quam modestissimè: ut faci-
lè intelligeres, non id cum facere studiò
lædendi cuiusquam, sed eo tantum consi-
lio, ut liceret porrò benè cœpta promove-
re, aut quæ salutariter facienda propone-
bantur, luscipere. Atque id constantissimè
tenuit non modò junior, sed etiam toro
deinceps ætatis tempore. Neque modò
Moderatorum seu monita, seu objurga-
tiones ferebat placidè, sed eorum etiam,
quibus jus nullum in se erat: quod cùm
Sacerdos amicus è Societate admitaretur
vehementer, constituit, ut narravit de-
inde ipse mihi, experiri, quam tandem
ad absolutionem Francisci virtus hoc in
genere pervenisset. Ergo aliquando, scun-
dum prandium, consuetæ relaxationis
tempore seducit hominem: carpit severius
eius facta, dictaque suspecta sibi viderieo-
rum pleraque, in quibus operam ponebat,

& tem-

& tempus: sensum eundem esse plurimo-
rum è nostris: enumerat plurima, quæ
vulgò in illo reprehenderentur: hæc illa-
que de illo jactati: uno verbo, nihil non ad
probrum objicit, quod quandam veri
similitudinem haberet. Verùm, Francif-
cum nihil commovit tam gravis quasi pe-
titio: modestè pacateque objurgationem
sanè asperam tulit ad extremum usque, sic,
ut ne verbulo quidem orationem interru-
perit minimè utique vulgò jucundam, at-
que eò minus per se ferendam, quod ob-
jurgatori jus nullum imperium ve, in eum
quem objurgabat. Quanquam minus id
quidem mirum in eo, qui talibus affue-
rat jamdiū, atque adeò unicè delectaba-
tur: illud toto studiorum tempore propo-
situm ipsi fuit, haud imitandum fortè, certè
mirandum, qualia pleraque, Sanctorum
nobis Vitæ suppeditant, ut contempi-
tionem sui in aliorum mentibus ingeneraret.
In sermone familiari, atque adeò in dome-
sticis Concionibus consultò peccabat
quædam, nec levia quandoque, seu pro-
nunciationem spectares, seu structuram
collocationemque verborum, unde aut
ineru-

ineruditus haberetur , aut hebes : ac si quando ea emendare juberetur, ut eveniebat identidem , tum item consultò emendationem simulans , peccabat alia denuò quam artem virtutis cum non nisi pauci dispicerent , quibus erant adolescentis do- tes perspectæ , enim verò id assequebatur quod concupiscebat , ut penè pro deridi- culo esset æqualibus : quorum quidem ex numero si qui per affectatam gravitatem ipsum insimularent , quasi quidpiam dixi- set , fecisse aut contrà decorum , aut contra leges Religionis ; ad ea Franciscus nihil excusare , sed cum aliis ridere , hume- risque , ut sit , aut contractis , aut leviter sub- latis , culpam agnoscere , cuius utique mi- nimè esset affinis , maximè si quid affinge- retur tanquam factum clam ab eo , quasi malus custos officii dum solus esset , tamen hypocitarum in morem virtutis opinio- nem sequeretur . Certè cum è sociis qui- spiam , & contubernialis scilicet , domi inter familiares astanti Francisco objecisset mo- rum incompositum corporis , curvare hu- meros , eorumque alterum attollere , alte- rum deprimere , togam haud decorè ge- stare ,

stare, ac qui in eum intuerentur, facile sibi persuadere, ipsum ferre hiemem humeris; tantum absuit ut acri monitori succenseret, ut potius gaudii significationem præferens, ac propè gestiens à Superioribus facultatem extorserit incusandi se se super mensam de iis omnibus, quasi sic prorsus res haberet.

Indidem originem trahebat fortis anima æquitas illa tanta, ut planè aptus ex divinæ providentiæ nutu, nihil calumnia moveretur, ne in rebus quidem gravioribus. Certior quidem factus aliquando à socio iter cum eo peragente, fore ut à Superioribus reprehenderetur certâ de re, nec levis momenti, unde turbæ extiterant; nihil respondit aliud, nisi se rem totam Deo committere: actametsi habebat exploratum, illum ipsum, qui ista memoriabat, rē ut gesta esset probè nosse; tam tamen ne verbulo quidem precatus est, ut cum nihil hic à se peccatum sciret, innocentiam suam apud Superiores tueretur. Quo in genere non semel fidelem famulum probavit Deus; credo, quò exempla cœbriora extarent tam celsæ demissionis animi: subitque

que nonnunquam mirari , qui tandem fieri tam frequenter potuerit, ut Superiores Societatis, viri utique & probi & sapientes , non semel hic sibi imponi passi sint: constat siquidem eos identidem plus fidei habuisse aut delationibus justo fundamento penè carentibus, aut suspicionibus levioribus quibusdam, aut expostulationibus parùm æquis, quam ferret viri prudenteria, sanctimoniaque: ut diceres illos Francisci facta improbare carpereque potius ex studio cavendi , ne quid ab eo temerè fieret, quam exullo vestigio temeritatis in illo deprehensæ. Hæc autem quoties incidunt, semper sibi preclarè constitutus servus Dei : nam neque simultatis quidquam unquam exercuit cum iis , quorum parum consideratis oblocutionibus norat Superioris si non à se alienatos fuisse , certè cepisse sentire de se minus commodè: neque vel verbulo causam suam defendit apud Superioris eosdem, nisi dum videbat luce meridianâ clarius , suo silentio Dei gloriam utilitatesve animarum imminutum iri.

Quod si calumniam ferebat tam lente,
locus

locus nullus dubitandi relinquitur , quin pacatissimo animo ferret admoneri se de iis , in quibus à se peccatum non nihil fuisse , sibi persuadebat : tantum enim aberat ut succenseret monitoribus , delatoribusve , ut potius tunc omnibus incesseret lætitiis , collocaretque in numero eorum , à quibus beneficii aliquid accepisset , eos qui monitorum acceptâ personâ , hæc illave sibi minùs probari profiterentur . Id adeò exemplo sanè illustri comprobari potest , cuius auctorem habeo illum ipsum , qui rei gestæ pars magna fuit . Ego , ajebat , cum P. Francisco attributus socius essem , adhuc junior , & à tyrocinio recens , dum is Missionem obibat Sommerii in oppido Oxitaniæ , persuadere illi conatus sum , ut certa die , quâ maior convenientium ex variis locis frequentia futura erat , aliquid ad concionem afferret meditatum , elaboratumque solito magis . Cum ad eam invitationem obsurdesceret , quod diceret vix satis inter se copulari posse Evangelicam simplicitatem , & effectatam illam pompam verborum , quæ persuasioni obsit magis , quam propositi institi contrâ , opposuique remittendum

tendum nonnunquam aliquid esse de istâ severitate, dandumque aliquid imbecillitati hominum : si qua oratio splendescat istiusmodi ornamenti, non eam continuò ab Apostolicâ regulâ discedere : ut non gravatè audiare ab adstantibus , miscendum quandoque dulce utili. His argumentis, addebat, hominem expugnari denique, aliorum iudicium haud difficillimè anteponere solitus suo: studiosius solito elaboravit ea, quæ proximè erat ad concionem allatus, & scilicet præclarè satufecit omnibus. Ubi dimissa concio erat, dominus seorsim rogat me, ut quandoquidem fecerat quod monueram , ipse vicissim ne parcerem significare , quid eâ in oratione observavissem emendatione dignum, quò in posterum caveret? se optimam in partem acceptum quicquid suggessisset. Hæc verò vultu tam hilari, tamque serenâ fronte dicebat, ut nihil dubitans quin ex animo loqueretur, audenter sanè, atque adeò, ut deinde agnovi, nec sine rubore, prætractâ quadam licentiâ effudi quicquid venit in mentem: carpsi vocem, gestum, elocutionem, nexus orationis, argumenta rationesque allatas: uno verbo , errata æquè si qua

qua inerant, & virtutes. Tenuit aspera ad-
monitio dimidiā ipsam horam: quo toto
intervallo pius Sacerdos egregiè compos-
sui, vultu semper ad benignitatem compo-
sito, ne verbulo quidem interrupit oratio-
nem liberiorem, aut objecta refellens, ut
potuit per facilè , aut rationem reddens
eorum, quæ attulisset: illud tantum obser-
vavi ipsum leviter erubuisse , vultu produ-
cente, quæ premebat animus: utque nihil
ad modestissimæ mentis demissionem de-
cesset, ubi loqui desieram , hortatus uli ò
me est, pergetem porrò, adderemque si
quid animadvertissem prætereà. At ego ut
quam personam inconsultè suscepeream,
ad extremum usque retinerem ; Hac, in-
quam, in præsens sufficiunt: neque opera pretium
addere plura , prius quam hac , aut eorum certè
pars fuerit emendata. Quæ cum aliquanto
pòst mente & cogitatione revolvereir,
propè expavescens, mitatusque vehemen-
ter, qui tam parum memor fuisset officii,
qui tam protervè servum Dei habuissem;
factum excusavi, ut debui, petitiique ab illo
veniam: verum, ut Dei sermonem abrum-
pens, subrisit, perque sanctam dissimula-
tionem,

tionem, Non est, inquit, sur te facti pœnitentia;
in beneficium loco pono, quod me tam sincerè com-
moneficeris errorum.

Hinc facile assequi quisque potest,
quantoperè Franciscus abhorret ab om-
ni existimatione in vulgus, & ab aura po-
pulari. Fugitavit perpetuò virorum prima-
riorum ædes: neque ad tales adibat un-
quam, nisi charitas cogeret, & animarum
rationes: cum rusticatis hominibus longè
libentiùs versabatur: eorum in familiarita-
tem se se insinuabat, eos instituebat pera-
manter, illorum excipiebat confessiones:
longè dissimillimè (inquit Scriptor Gal-
licus) instituto eorum, quibus tolerabi-
lius esset vesci locustis, camelorumque pel-
libus ad vestitum uti, cum S. Ioanne Bapti-
stâ, quàm cum eodem, verbum Dei in
eremo prædicare. Nec magis delestabatur
turbâ seminarum in serico, luxuque cete-
ro vestis, homologeterium obsidentium:
cupidius adibat ad nosocomia, publicas
que custodias: iis in locis versabatur fre-
quens, in pædore & squalore hilior,
quàm illi aularum asseclæ in plausu adulâ-
torum inani: misericordum autem illorum,
qui

qui vulgo pro fæce , proque quisquiliis mortalium habentur tam observans erat, ut ea comitas facile mentes quamlibet contumaces flecteret. Audivi quidem certe de plerisque fide dignissimis , servum Dei cum perditis mulieribus, quas è cæno extractas volebat, tantâ honoris significatione loqui solitum , quantâ propè egisset cum matronis honestissimis: adeò in tempore demittere se se norat, dum quod ad Domini Dei gloriam utilitatetque animarum sequebatur, assequoretur. Quid minrum igitur , si qui tantum tribuebat abjectissimis propudiis humani generis, fratres coleret suos? Erat illius familiaris consuetudo læta , ac minimè morosa, & nativâ quadam simplicitate suavis: anteponebat se nemini, cedebat omnibus, ac si quando, ut sit in familiari colloctione , extollebantur facta dictave æqualium, sic, ut saltem oblique res in contemplationem illius cederet, tum verò tantam præ se ferebat significationem gaudii, quantam homines laudis cupidissimi solent, dum magnifice de se prædicari audiunt. Porrò in vilissimâ opinione sui cum placidissime acquiesceret,

E

ret,

ret, neque de studiorum successu, neque de re ullâ aliâ earum, unde nominis splendor existit, solicitus erat ullo modo: cum præfettim usu ipso didicisset, nihil magis valere ad impetrandam à Domino Deo vim animas reducendi ad frugem, quam egregiam despicientiam sui: atque idecircò ad Missiones proficisciens, semper à suo Confessario flexo genu flagitabat, sibi ut beneret.

§. III. Obedientia.

Ambigit nemo credo, quin cuius in mente tam altas radices egisset religiosa demissio, is Deo Deique causa Superioribus planè morem gereret. Horum ex arbitrio sic pendebat, ut ad nutum vel verbum nihil non susciperet, nihil non deferere inchoatum: quod posterius longe difficultius faciebat nonnunquam. Obedientiae pugna, ut ita dicam, cum zelo animarum. Eo zelo cum æstuaret servus Dei, eveniebat identidem, ut à Moderatoribus deserere juberetur præclarè cœpta, consumque interrumpere rerum earum, è quibus fructum non mediocrem existurum

Fran-

Franciscus tantum non intuebatur: sed cedebat tamen, at non sine lacrymis, quas uberes quandoque profundebat, dum videbat incidi derepente spes suas, & albescentem messem prope evanescere in oculis. Pro documento sit, quod cum perditas mulierculas complures certum in locum inclusisset, à flagitio, flagitiique occasionibus subductas, piorumque opibus & praefidiis ibidem eas mensibus ipsis octo aliisset, jussere Superiores justis de causis, Franciscum ab eâ procuratione discedere, neque ultrà iis adesse, nisi quempiam nanciceretur, Virum magnæ auctoritatis, qui earundem alendarum curam in se susciperet. Quid non tandem egit, viranamarum lucrardarum cupidissimus, ut tallem reperiret? Ire, redire, cursitare per amicorum domos, alioruit operam interponere: sed incassum, obsurdescensibus cunctis. Ita discellit à pio instituto: verum, tanto cum sensu doloris, ut fleret ubertim, suspiriaque ederet, jacturam tot animarum lugens, quæ penè ex portu in altum abripiebantur denuò, naufragium forte facturæ: nihil tamen questus est de Superioribus,

rioribus, neque verbum ullum fecit, quo
improbare eorum consilium videri posset.
In aliis omnibus occupationibus, pacata
semper, quietaque mente ad omnia com-
paratum videres: quippe non rerum in
quibus versabatur naturam aut genus, sed
Domini Dei voluntatem ubique intueba-
tur, in eaque suavissime acquiescebat. Il-
lud sane permixtum videri possit, virum
tam incensum non semel è medio cursu
concionum, Missionumve revocatum de-
repente, & ad docendam Grammaticam
traductum, nihil tamen expostulasse, ne-
que quidquam fuisse prolocutum contrà.
Credità in scholâ continebat se se silens:
angustoque illo in gyro ardorem inclusum
continebat, cui vix orbistotus par esset.
Quòd si incidebat aliquando, ut aliquid
cogitationi occurreret adversus ea, quæ
facienda proponebantur à Superioribus,
aperiebat ille quidem sensum animi sui
verùm ita, ut potius satisfacere Regulæ id
præscribenti, quam ut imperium detre-
ctare velle videretur: acquiescebat siqui-
dem continuò: ac, seu haberetur ratio eo-
rum, quæ afferebat, seu non haberetur,
perinde

perinde voltu placido excipiebat quæ struebantur , ad eaque explenda pergebat,
nec invitus, nec quidquam opponens prætereat: tanta interim observantia significatio-
tione , ut facile intelligeret alio hæcere in
candido pectore , quod inter cetera præ-
scriptum à Sancto Fundatore habemus, ut
in Prælato quolibet agnoscamus Deum.
Quare nullas unquam moras neccebat , si
quid ex improviso , ut sit nonnunquam,
mandabant Moderatores iidem, quod ce-
leritate indigeret: accurrebat continuò
quò vocabatur , etiam interrupto cursu
Confessionis, si quam audire ceperat.

Neque modò sic se adhibebat erga Su-
periores spirantes ac vivos , sed etiam ri-
gidissimus observator erat Regularum,
quibus Religiosa disciplina continetur.
Quæ opinio cùm progrediente die de eo
percrebuisse, fuere, qui consulto sanctam
illam propositi tenacitatem exploraturi,
nullam non in partem fortem illam men-
tem versaverint, atq; adeò prope lacessive-
rint , si quo modo constantiam illam pos-
sent infringere : sed nihil nisi admiratio-
ne ac propè stuporem retulerunt, Fran-
cisco

cisco semper sibi egregiè constante, neque usquam, quæcunque tandem ille cebra p oponeretur, vacillante. Quibus horis filere Regula juber, ne verbulum quidem ab eo extorqueres, nisi aut cogeret necessitas, aut copia ab aliquo Superiorum fieret: ac quandiu teneri se intellexit Regulâ Latinè loquendi, hoc est, toto decursu studiorum; quibus locis ac temporibus vernacule loqui non licet, semper Latine sensa mentis extulit, & tam severe quidem, ut si se domum ex urbe recipiens, verba facere vernaculè de re aliqua cepisset, ubi primum pedem in ædes intulerat, eadem, si opus foret, Latine persequeretur, nihil pensi habens, quid de se alii aut opinari essent, aut dicturi. Quod quidem si cui levius videbitur, quam ut inter documenta præclara virtutum numerari possit aut debit; agnoscant tamen ii, qui scientia Sanctorum prædicti sunt, hoc est, gnari, experientesque vitæ asceticæ, in istiusmodi demum institutis elucidere summam quandam solutionem officii: cum qui fidelis sit in minimo, de eo, ex oraculo veritatis, ambigu nequeat, quin in maximo quoque futurus sit.

§. IV.

§. IV. Castimonia, integritasque mentis
& corporis.

Emper paret caro spiritui, dum spiritus
paret Deo : neque facile viam ullam
apriorem invenias jugo legis membrorum
excutiendo, quam si ex nutu Superiorum
totus aptus fueris. Illud in se mirabilem in
modum expertus Franciscus est: nec dubi-
to, quin si fœda rebellatum in otuum cor-
poris perturbatione caruit perpetuò, tan-
tam, tamque expetendum Dei munus ex-
actissimæ illi, quam persecuti sumus, obe-
dientiæ erga Superiores, adictibendum sit.
Ergo eo in genere tam felix fuit, ut in Ada-
mo peccasse non videretur: ac tametsi erat
à natura præfervidus, quales ii ferè, in qui-
bus sanguinis copia humoribus ceteris do-
minatur; tamen nunquam tumultus illos
intestinos expertus esse creditur. Id adeò
de se ipsum professum esse aliquando, à
viro accepi, cuius de fide dubitare nequeā:
cum enim asceticis de rebus ambo collo-
querentur, aperuissetque familiariter is,
quem dico, Francisco, donatum se à Deo
prærogativa quadam ; (quo in genere,

E 4

haud

haud prodit Scriptor Gallicus) Egò vero,
subjecit vicissim Franciscus, quæ Domino Deo
meo sit gratia, quid sint motus obsceni, nunquam
in me sum expertus. Quare minus mirum si
tam exosum haberet vitium oppositum
castimoniae : omnino ut umbram ipsam
imputatum aboleret, ne vitæ quidem
pepercisset. Hinc ardor ille tantus, tam
que constans, perditas mulierculas ex cœ-
no extrahendi : & ubi primum auditione
acceperat, virginis alicujus aut mulieris
pudicitiam petiebat, nullam partem
quietis animo capiebat, dum eam in tuto
collocasset: quod si, ut evenit aliquoties,
deprehensum flagitium inhibendi facultas
non erat, tum velò mœstus atque ingemi-
scens, sic angebatur animo, ut putates me-
tuere pium famulum, ne à se omnium il-
lorum rationem Dominus aliquando re-
posceret. Ad extinguendas in aliis libidi-
nis faces, congressus illius familiaris, ser-
moque valebat plurimum: ut si vel semel
cum impudicis feminis fuisset collocutus,
earum continuò in mentibus flagitiū o-
dium existeret. Nactus sum ego ipse ali-
quot, quæ cum perdiu eo in cœno hæ-
sissent.

sistunt, asseverant, se, ubi primum illo
Confessario utræ essent, adeo : cedam ty-
rannidem aversari cepisse, ut deinceps con-
stantissime pudicitiam coherint. Te status
quidem est Symianus, optimus Sacerdos,
Illustrissimique Episcopi Vivariensis, Offi-
cialis, & generalis Vicarius, cum diu cum
nostro Francisco versatus sit, quod ejus o-
perâ tunc idem Illustrissimus Episcopus in
visitandâ Diœcesi utebatur, agnovisse le in
eo miram quandam efficacitatem in redu-
cendis ad frugem mulieribus minus pudi-
cis, atque adeò in perditis meretricibus:
narravitque accidisse aliquando, ut cum u-
nam ex eo grege vidisset ipse, Franciscum
pone sequentem, ex Francisco ipso quæsie-
rit, quid eo prostibulo factum vellet? abi-
geret oxyus perditam mulierculam : non
fructuosius operam in istis hortandis ad
frugem, quam in lavando Æthiope collo-
cati: at Franciscum placide exceptisse, At-
qui, Deo favente, suamque subministrante gratia,
emersuram infelicem sporo: propositum mihi est A-
rauficam illam mittere, ad Patres Capuccinos: is
sua austeritate persicent, ut Avenione in septum
abdatur earum, quæ ex eodem extractæ volutabro,

E s pendunt

pendunt ultrò in Cœnobio pœnas tot debitas flagi-
tus, dicuntque Deo iuste famulari Nec ipem
eventus frustratus est: rescitum enim dein-
de ab eo ipso, qui runc tam pœclaris consiliū
dissuasor extitit, eam etiam nunc ibidem
castigatissimè vitam exigere per exempla
virtutum, quæ torotibus incitamento sint,
& bonum Christi odorem longè lateque
spargere. Neque modò illa tantum gratia
in se efficacitatem experta est: in omnibus
penè, quarum excipiebat cōfessiones, sen-
sus eosdē ingenerabat: adeò ut Sacerdos è
Societate, vit gravis, qui aliquot post annis,
quām Franciscus è vita mortali excessit, per
ea loca excurrit, in quibus is versatus fue-
rat, affeveret mulkos à se repertos, (viros
enim & quæ & feminas videtur intelligere)
qui cùm in immundissimo cœno tum lu-
xuriæ, tūn peccatorum aliorum volutati
prius essent, postmodum nullo penè labo-
re ad frugē sese receperint, vitæque reliquū
in summa mortu innocentia exegerint, me-
mores eorū, quæ Franciscus eorū Confes-
siones excipiēs inculcaverat. Cōplures itē
de se ipsis testantur, contrà istiusmodi Al-
modæi petitiones tā formidolosas, salutari
sibi

sibi adjumento fuisse Francisci invocationem, ex quo in terris esse desit: quinetiam, quoties famuli Dei reminiscuntur, continuò spurcas quaslibet imagines ex animo evanescere. Minus proinde difficile creditu, quod vulgatum à plerisque est, conspectum ipsius viri, dum in terris ageret, valuisse ad libidinosos motus quoslibet refrenandos: certè quod de S. Bernardino proditum est, puer castigabat severissimè petulantem licentiam eorum, quibus praetextatum verbum aliquod se audiente excidisset: ut cùm ceteroqui nihil esset Francisco affabilius, hīc parceret nemini. Atque hinc censem plerique omnes, qui adolescentulum noverunt, ipsum in se florē virginitatis prorsus illibatum servasse: ex iisque nonnulli ad me scripserunt, neutquam dubitare sene, quin is non modò virginitatis decus, sed etiam Baptismi innocentiam, quām latè patet, ad extremum usque spiritum retinuerit. Et verò eam in rem nullum non præsidiorum genus adhibebat: inter cetera, quotidie S. Francisci Xaverii vestigiis infistens, confitebatur, siquidem nancicebatur Confessorii co-

piam: fructu tali, ut testentur complures,
 diù cum ipso versati, nihil à se unquam in
 illo observatum fuisse, seu facta, seu dicta
 expendas, quod non & inculpatum esset,
 & ab omni mali specie remotissimum:
 quod quidem in eo mirum magis, qui in
 tam assiduis occupationibus versetur, illi-
 demque tam lubricis, & in quibus persæpe
 animus ex improviso deprehensus, vix sa-
 tis sui compos ad deliberandum de quâ-
 que re esse queat. Omnipotens in tam multis
 rebus quas Dominus Deus quotidiè per
 servum suum suprà naturæ vires efficit,
 nulla fortè mirabilior putanda sit, quam
 constans ille tenor vitæ innocentissimæ &
 ab omni tanquam vitiorum fuligine sem-
 per intactæ.

§. V. Mortificatio corporis: Paupertatisque
Evangelica studium.

Est quidem vita Religiosa ipsa per se
 plena acerbitatum: nec in tam severa
 disciplina fieri potest, quin identidem
 multa occurant perpetuæ sanè difficultat-
 ies tamen ex Religiosis officiis sublimiora
 sequuntur, & partes omnes numerosque
 virtutis.

res, non in iusta sset, um: illæpè & sa- juâ- ultis per icit, iam e & em- ue r se veria lem illia- ora que itis, virtutis, si non contenti plerunque communibus, adjungunt ultrò ipsi de suo non pauca, & difficultima scilicet. Horum in classe semper Franciscus fuit: cum enim illud assiduè & cogitatione volveret, & sermone usurparet, ita nosti ûm unum quemque Christi Iesu in cruce morientis nuditate affici debere, ut in simeto emori cùpiamus, quò propius accedamus ad ejus similitudinem; totus erat in divexando corpore: & quasi ludus essent illa cetera, quæ Religiosorum quinque exercent; semper graviora rigidioraque sequebatur. In assere ferè cubabat, aut in tabulato ipso cubiculi, atque adeò ferè nunquam vestem ponebat: undè illud consequebatur in re aspera commodum, ut quacunque noctis hora ad ægrotos acciretur, semper paratus esset. Somnus brevissimus, horarum fere trium tantum: quinetiam testificantur illius alias socii, arbitrarise, ipsum in Missionibus, nonnunquam mensum sex, vix ultrà horam unam & alteram noctibus singulis dormire posuisse; adeò tempus etiam nocturnum ei præcipiebat. Confessionum audiendarum assiduitas, & qua-

E 7

liscun-

liscunque rerum postridie gerendarum, sa-
crarum concionum puta, apparatio, aut
recitatio divini Officii. Vixit planè par,
hoc est, parcissimus idem, & vilissimus.
Dies totos persæpè exigebat jejonus: sub
vesperum, corpus uincunque reficiebat, la-
ete ferè, & pomis aliquot: nam carnes
quidem vix attingebat in Missionibus, ge-
lida contentus maximam partem tempo-
ris. De prandio, ne cogitabat quidem, ut
candidè pro suo more, aliquando feinax
nobili respondit, querenti fortè curiosius,
cur ad prandium, unà cum ceteris non
exiisset? Observaverat videlicet, ipsum è
Templo pedem non extulisse, ab aurora
ad horam septimam pomeridianam. Fri-
goris tolerantia propè incredibilis: hiber-
no tempore haud raro gelidis in monti-
bus, ad tres quatuorve horas sedebat ob-
vio in lapide, pedibus nivi immersis, quo
iis quoquo modo satisfaceret, qui ad insti-
tuendam apud ipsum homologism penè
conferti accurrebant: quo ipso tempore
ad lacernulam palliumque nihil vestimen-
ti addebat: & qualu non ista satis corpus
attererent, singulis penè noctibus verbe-
ratio-

rationem adjungebat, nec incruentam; cuius quidem vestigia in liventibus, dilaniatisque humeris vita aliquando nec sine horrore à socio, aliquid necessarii obsequii impendente: & tamen, cùm deinde è Missione ad Collegium, undè profectus erat, receperat se se, quærentibus ut sit, nostris, An non exhaustæ demum vires essent? In modo virò, subjiciebat ridens, planè vegetus sum, in istiusmodi occupationibus, lassescō nunquam, ne dum exbatur.

Hic porrè talis tantusque acerbitatum amator, an esset etiam Paupertatis studious, supervacaneum quærere: qui enim de vitâ ipsâ tuendâ tam parum sollicitus est, is quemadmodum curare magnopere possit, quæ in vita aut commoda, aut jucunda sunt? Non modò placide acquiescebat si deterrimum quidque aut offerretur, aut obtingeret, sed etiam illud ipsum avidissimè sequebatur, cubiculum, inquam, omnium maximè incommodum, vestium vilissimam; angebaturque intimis sensibus, si quid secus quandoque contingere. In Missionibus autem nunquam pleniùs exultabat animo, quam cùm cuncta deerant.

Viat-

Viaticum non in loculis, sed in Domini
Dei providentia repositum habebat, ferè
mendicato vicitans. Panis ferè secunda-
rius, isque emendicatus à paganis: quorum
si qui paulò opulentiores erant, addebat
lac modicum, aut fructuum haud exquisi-
tissimorum non nihil. Sæpè eveniebat, ut
postquam in Aede sacra à matutino cre-
pusculo ad horam usque tertiam pomeri-
dianam in familiari labore concionandi,
Confessiones audiendi, capita fidei ru-
dioribus, per accommodatas Catecheses
tradendi duraverat, quò se reciperet non
haberet; sed providentia illa, ex qua totus
aptus erat, famulo suo deerat nunquam:
nunc hic nunc ille vagum excipiebat ho-
spitio, ulteroque modica illa ad victum
subsidia subministrabat. Narravit ipse mi-
hi, contigisse aliquando, ut cùm die in tor-
tum in emetiendo itinere consumpsisset
cum socio pedes, ad vesperum, tectum
nullum, in quo noctem exigenter, occur-
rerit, præter publicum diversorium, cau-
pone, pagoque toto hæretico. Pecunia
habebat prorsus nihil, unde cœnam impe-
raret; & quantumlibet sui negligens, an-
gebatur

gebatur tamen de socio , fatigato suprà
modum Quid faceret igitur? ad familiare
orationis perfugium recurrit de more :
cœnaque imperata , haud minus fidenter,
quàm si egregiè esset à viatico instructus,
dum apparatur aliquid , ipse scandit in su-
perius cubiculum , orationi instituendæ.
Ibi offendit improviso hæreticos aliquot
juvenes , alea tempus ducentes , nihilque
expectantes minus , quàm Jesuitam inter-
pellatorem . Salutat tamen omnes Fran-
ciscus perhumanè , & comiter : assidet lu-
dentibus , specie quidem , quasi cuperet ea
spectandi oblectatione frui , re ipsa tenta-
urus num quein lucrari Deo posset . At
deprehensi procaces juvenes , ridere pri-
mùm , mox loqui nautibus , tum voces spar-
gere petulantes , quo exosum spectatorem
abigerent . Restat nihil secius Franciscus :
nihilque conturbatus animo , disputare in-
stituit de officiis charitatis Christianæ , de
modestia , de mansuetudine : carpit illam
ipsam in officio sám petulantiam , indignam
utique iis , qui se pro Christianis venditent :
respicerent sese ipsi , redirentque ad mo-
destiam . Hæc autem tam incensis verbis
perse-

persecutus est, ut juvenilia præcordia tangentे Deo, erubuerint, & tanquam sceleris convicti, veniam petierint à Sacerdote: mox, cauponem ipsi ultro adeunt, jubente que lautè excipere virum de se optimè meritum: persoluturos se quicquid expensum foret.

§. VI. Fortitudo.

Quod de Joseph Patriarcha sacrae literæ produnt, certamen fortè datum illi ut vinceret; id in Joannem Franciscum planè convenit. Tum vitam religiosam totam, tum maximè partem eam, quæ ab initio Sacerdotio ad obitum pertigit, exegit in certaminibus: cumque ea duplicitis generis fuerint, domestica & externa; posteriora plus quidem splendoris in vulgus ei perpererunt; priora longè graviora perpessu fuere. Nam sinente Deo, cum ipsa virtute luctandum ipso fuit multoties, inquit Scripтор Gallicus; hoc est, ut dilucidius responatur, eveniebat identidem, ut Superiores tamenetsi de Francisci considerata prudentia nullo modo dubitare poterant, tamen egere illum freno arbitrati, inhibe-rent

rent ardentes illos imperus, quibus vir Apostolicus ad omnia rapiebatur, quæ ad Dei gloriam, animatumque utilitates pertinebant rebatur. Atque h̄ic ingemiscebatur Franciscus, dicere solitus iis, quibuscum arcana animi sui communicabat, illa demum certamina omnium maximè ardua sibi videri, quæ cum iis suscipienda essent, quibuscum non nisi precibus licet dimicare. Sic nimirum exercet Dominus suos; & scilicet utrinque innoxie, dum & qui imperant, & qui parent propositam habent gloriam Dei: cumque in his tenebris mortalitatis non semper neque hi neque illi assequantur satis perspicue, quid quaque in re fieri velit summus Dominus, eò utrique collimant, quod rectissimum putant, atque honestissimum: verum, non propterea non anguntur intimis sensibus ii, qui à tām salutaribus inceptis coguntur discedere. Posterioris autem generis dimicationes tām crebræ fuerunt, ut prædicet Scriptor Gallicus, propè volumen de iis posse se contexere, nisi eorum famæ atque existimationi parcendum duceret, à quibus Franciscus immerens indignum in modum

modum sit habitus. Ubi prītūm de pro-
stituta aliqua muliercula inaudierat, in id
incumbebat continuo ut eam ad frugem
continentiamque revocaret. Hinc effe-
rati turpes amatores, Francisco complures
pernitiem, exitiumque moliti sunt: quæ
quoties ad eum deferebantur ab amicis,
metuentibus ne in virum innocentissi-
mum attentaretur, Egoverð, ajebat sedatè,
non is sum, qui sperem Martyrii decus posse mihi
Catholica in urbe obtingere. Sæpè intenta sica
gutturi est; sæpè sclopus obversus in caput:
at is fundatus supra firmam petram, con-
cussus nunquam est, nedum ab incepto de-
stitit: contrà viri gravitas, & maiestas que-
dam in vultu relucens, extorquebat arma
impiis, sic, ut accedente oratione pari, quæ
in eum designaverant minimè auderent
perficere. Contigit non semel, ut cum no-
ctu evocatus ab iis, quibuscum sanctas illas
inimicitias suscepérat, tanquam ægrotus
quispiam, quem nominabant, illius opera
indigeret statim, ad instituendam confes-
sionem; ægrotō, qui nullus erat, neutr
quam apparente, postquam per omnes ci-
vitatis viros vagum circumduxerant, re-
ducere

ducere deinde coacti sunt ad Collegium, confessi non alia de causa eum à se evocatum, nisi ut seductum in secessum aliquem ab arbitrio remoto rem conficerent, sed occulta quādam vi prohibitos. Ergo iis fretus præsidiis, nihilo seciūs quantumlibet intempesta nocte pergere intrepidè quā vocabatur, seu re ipsa poscebat occasio, seu fingebat perditi illi misericordes; fuit certè cùm aliquando nocte concubia evocato ad januam, mentiti sunt nescio qui istius farinæ homines, irrumpi per vim à juvenibus quibusdam claris natalibus, in ædes, in quas de Magistratū consensu resipiscentes aliquot mulieres ipse abdiderat: ni properet, perfractum iri claustra omnia: ne unam quidem postmodum reperturum. Quid faceret? adit ad Rectorem, spem inter metumque alternantibus curis: exponit quid denunciatum sibi sit: facultatem accurrenti flagitat. Et tunc benignè à Rectore exceptus est: monet tamen is prudenter, videat etiam atque etiam, quale, quamque certum periculum adeat: quemadmodum resistere unus tam multis possit; nudus armatis? At Franciscus,

scus, de more fideis Deo, eadem quidem
mentis suæ obvertati ait: ceterum, in causa
Dei, potentiorem Deum fore: quod si in
tam pio certamine occumberet, præclarè
utique secum actum iri. Cum annuisset
ægrè Rector, pergit famulus Dei: & tan-
quam ad necem propè certam vadens. Sa-
cerdotem alterum ex amicioribus monet,
si quid sibi humanitus acciderit, certo lo-
co cubiculi reperturum eum pecuniae nu-
merum aliquem, in uts pauperum à se
cum bona Superiorum venia assertatum,
ad nummos quadraginta: totum illud im-
pendat in alendas eas, quarum causa tam
periculosa dimicationem adibat. Sed
strophæ fuit à nequam juvenibus adorna-
ta: ubi ad locum Franciscus venerat, quie-
ta omnia, pacataque reperit: ita, refert
continuò pedem: & subridens, delusum
sese non tam expostulat, quam gratulatur.
Nec minus animi præ se tulit, in confutan-
dis erroribus circà fidem, Ecclesiastæ cu-
jusdam seculatis, disseminantis in vulgo
dogmata nonnulla quæ hæresim olerent:
nihil enim cunctatus, confutavit vehe-
menter pro concione, pravam doctrinam;

ac tametsi tumultuati sunt haud leviter,
qui adulterinæ novitati favebant, asserta
tamen orthodoxarum definitio: um di-
gnitas est, provisumque ne plebs egregiè
Catholica fidem ullam accommodaret
falsis dogmatibus.

§. VII. Amor Dei: charitas proximi.

FOrtem ut mortem dilectionem esse,
usu magis, quam lectione noruntii,
quorum animos beatus ille Amor Dei,
proximique propter Deum occupat: ac si
non omnibus illis sanctis Dei proximique
amatoribus contigit re ipsa, Dei proximi-
ve causa emori, non tamen idcirco putan-
di sunt non paratissimi fuisse ad mortis ge-
nus quodlibet alterutra de causa subeun-
dum. Certè is de quo agimus, ut vitam in
obsequio Domini Dei sui profudit, mor-
bo illo extremo contracto ad eum mo-
dum quem diximus; ita semper vixit Deo,
Deum unum suscepit, Deo sua omnia
consecravit: ut dicere cum S. Apostolo
posset, *Vivo ego jam non ego: vivit vero in me*
Christus. Ecce ardenter quidem amoris
Dei: cum duplicis generis indicia esse so-
leant,

leant, gaudium de iis quæ ipsius gloriam
promovent, mœror de oppositis; utrum
duorum magis enituerit in Francisco, dif-
ficile sit statuere. Ad prius illud pertinet,
quod eum in diuturno secessu, quo abesse
Tolosa juniores nostrorum coegerit vis
atrox saevientis pestilentiae, ipse rure com-
morans cum æqualibus, ex iis aliquem
Canticum quoddam de Amore Dei pie
modulantem cum audisset, eo acroamate
tantoperè delectatus est, ut quoties id au-
diente se caneretur, toties Angelicam salu-
tationem canentis ergò, recitaturum sele
recepit: quâ pollicitatione, ut erat jam
tum singularis de ejus virtute omnium
passim opinio, incitati multi, concupitum
Canticum Francisco iterabant, & scilicet
pactam reposcebât mercedem: ad utrum-
que spectat, quod super mensam vultus
ejus sœpè colorem mutare deprehensus
est, ut videlicet quiddam Anagnostes pro-
nunciabat, quod vel ad Dei decus perti-
nerer magnoperè, vel contrà esset supre-
mæ illi Majestati magnoperè injurium.
Urebatur imis sensibus quoties ista inci-
debant: tantusque tunc dolor mentem il-
lam

Iam Deo prorsus addictam opprimebat,
ut defectus viribus, stare vix posset in ve-
stigio. Atque hinc illa perpetua solicitude
anteveriendi in tempore, ne quid tale per-
petraretur: occurrebat, quoad ejus fieri
poterat, precibus, lacrimis, vigiliis, labori-
bus, abjectissimâ quaue demissione sui,
impendentibus calamitatibus hujus gene-
ris: neque ab illa mente ullius periculi de-
nunciatione dimoyerri se unquam passus
est. Si quando per vias vicosque, ut fit pa-
sim, cum probro Christiani nominis sanè
execribili, *sanc̄tum & terribile nomen* Dei in-
dignè usurpantes auditet, seu ejerando, seu,
quod gravius, blasphemando, tum enim
vero publicè ac palam, insaniam illam ca-
stigabat verbis severioribus, nonnunquam
etiam alapâ, ut innuere quidem Gallicus
Scriptor videtur, dum Francisci zelum
cum zelo prisci illius Phinees comparat,
additque Franciscum eundem, brachium
suum consecrando obturare solitum ora
impia, linguamque miserorum expurgare.
Inhibebat etiam convitia, quæ inter jur-
gia fundunt tam crebro animæ viles: con-
tigit certè aliquando, ut cum in mulieres

F

duas

duas rixantes incidisset, quarum altera vi-
rus suę acerbitatis impotentiū effundens,
nullo non contumeliatum genere onera-
bat alteram; ut sensit servus Dei æstum
illum iracundiaꝝ majorem esse, quām ut
restingui posset verbis; fecerit quod for-
tē sapientes seculi reprehendant, at pro-
batum Deo fuisse, ostendit eventus. Ob-
vio luto volam cūm impletisset, accedit
ad furiam propriū, perque diducti oris
hiatum conjicit penitissimè in imas fau-
ces: quo tām improviso ausu attonita mu-
licula, protipete sese continuò in ædes,
elinguis, seu ex verecundia, seu quod
proloqui quidquam verabat immisum
cœnum: circumstantes risum tollere, &
scilicet mitis laudibus efferre arrem Reli-
giosi Sacerdotis. Ceterū, sic increbu-
rat opinio de incenso illo ardore Franci-
isci in ulciscendis Domini Dei injuriis, co-
arguendisque palam iis, à quibus augu-
stum nomen quoquo modo violaretur, ut
ad Tartaream illam licentiam coercendā,
interminarentur vulgo ii quibus sensus a-
liquis pietatis inerat, delaturos se ad P.
Franciscum Regis, si pergerent: qua
una

una denunciatio plerunque reprimebat
impios.

Jam, quod ad Charitatem proximi attinet, erat Franciscus commune per fugium captivorum, ægrotorum, misericordum cuiuscunque generis; iis enim sic erat additus, ut vix ullum reperire sit eorum qui Principibus famulantur, inquit Scriptor Gallicus, cui extorqueat assentatio paria iis quæ Franciscus exercebat in vilissimas illas, ut à locupletibus censemur, quisquidias humani generis. Ac produnt quidem monumenta Historiarum, addit idem, ex Principum, seu virorum seu seminarum corporibus fœtorem tantum multoies exhalasse, ut ab omnibus deserti interierint, reperio nemine, qui quantâcunque mercede proposita, tam gravein, tam que intolerabilem mephiticim excipere vellat, possetque: at Franciscum nullus unquam cujusquam morbus, aut fœtor, aut putrefacta sanies ab alienavit: contrà, si ex ilius assiduitate de intimo mentis illius sensu judicares, existimares illum potius exquisitiores aliquas delicias ad deploratissimi cuiusque cervical degustare, quam in-

jucundum molestumque fætorem olfa-
ctu excipere. Anicii, cum accepisset in sub-
urbio S. Ægidii verlari feminam, cui fœ-
dum carcinoma os ita depasceretur in
dies, ut fœtor intolerabilis omnes abige-
ret, sic ut omni penè auxilio destituta ta-
belceret; continuò, accepta à Rectore
facultate, ad eam adit, solatur benignè
deploratam, assidet lectulo, confessio-
nem poscentis excipit nec obturatis nati-
bus, nec ulla dato indicio molestiæ aut in-
commodi: eademque fortis ac sincera
charitatis officia exhibuit deinde sæpius
mulieri miranti vigere adhuc alicubi Chri-
stianam miserationem, cuius quidem vim
ipla tanto suo commodo solatioque expe-
riretur. Itabat quoque frequens ad Xeno-
dochia, atque ad publicas vincitorum cu-
stodias, utrobique misericos: nam ad
ægrotos quod attinet, quod ergà deplo-
ratam illam, idem ergà despiciatissimum
quemque ulceribus laborantium graveo-
lentibus, usurpabat: captivos autem so-
labatur perhumaniter, monebatque, vi-
derent etiam atque etiam, ne tam gravium
ærumnarum fructum sibi deperire sine-
rent,

rent, sed quæ necessariò essent toleranda,
ea æquo animo perferrent, sanctaque ho-
mologesi expiati, offerrent Domino Deo
tanquam voluntarium sacrificium, quic-
quid perpeti necesse esset. Quod si adeun-
di Judices erant, quò citius eorum aliqui
emitterentur è carcere, tūm verò etat apud
Judices eosdem assiduus: nec antè inter-
pellare desinebat, quām quod flagitabat
imperasset: ac si ob æs alienum quod dis-
solvere nequirent, clausi carcere teneban-
tur; quoties id modicum erat, adducebat
semper aliquos Christianè locupletes, ad
summas eas repræsentandas creditoribus,
alios liberans videlicet, aliis occasionem
præbens fœnerandi Deo, usuris infinitis.
Porò ea tanta solicitude tam Franciscus
familiaris, tamq; latè patens, viro nec im-
merenti per illud cognomētum peperit,
ut vulgò *Pater pauperum* appellaretur. Certe
ad Collegium confluens frequens turba
viduarum, pupillorum, opificum sellula-
riorum, uno verbo, inopum ac destituto-
rum, implorantium Francisci opem & pa-
trictim apud Magistratus vel Judices:
nec ullum spes sua frustrabatur. Videres

F 3

in ce-

incidentem per urbem, istiusmodi grege
stipatum: illorum deductorem agebat, il-
lorum perorabat causas, ac tanta quidem
efficacitate, ut ferè semper quod postula-
bat extorqueret. Ad sublevandam autem
egestatem eorum, quos magis urgebat pe-
nuria, ut est industria charitas, nunc hāc,
nunc illā arte utebatur: domi quidem, cer-
to loco supellectilem aggerebat indus-
trum attritum lacernularum, calceamen-
torum, thesaurum suum nuncupans: hāc
deinde, ut quisque e gentium accedebat,
distribuebat consideratè, & quotidiè qui-
dem: ne que enim unquam deerant qui se
offerrent, aut in quos ipse incidet. Foris
autem, quoties in dignitaria solito major in-
gruebat, texebat catalogum matronarum,
quarum ipsi perspecta erat iùm charitas,
iùm opulentia: ad eas itabat postmodum
singillatim: legensque è chartula, quo cui-
que pauperes destinasset, committebat si-
dens alendos in certum tempus, refragante
propè nulla. Monte pessulanenles quidem
femioę primarię ad triginta, societate inie-
rent sanè piam, ad captivos qui in publica
custodia habebantur, alendos sic, ut singu-
la

læ singulis diebus si nō epulum, certè prandium haud tenuerent: eademque in urbe nonnunquam Franciscus paleam colligatam in fasciculos, hinc inde emendicata in pauperum storeas, circumtulit per vias palam, at solus, hoc est, excluso socio, quem non aliter in communionem sancti laboris venire sinebat, nisi iter emetiendo ad suum latus. Diebus item sabbati, ac pervigilio celebrimæ cujusque festæ lucis, conveniebat locupletissimos quosque ab iisque exigebat munuscula in egenies, hortans magnoperè rogansve, ne tam preclaram sibi occasionem elabi paterentur, diem festum ad normam prisorum Christianorum sanctè exigendi, alendo vestiendumque Christo mortalium Redemptore. Nec non opportunè importunè adibat ad matronas, quoties æger aliquis ex egentibus graviori rerum necessiarum penuria conficitabatur: ab hac juscum postulabat, ab ea esculentri aliquid paulò exquisitus, ab illa nonnihil pecuniæ: à pharmacopolis autem & Medicis, saltem semel destitutum illum inviserent, morbiique natura considerata, quod opportunum remedium,

dium videretur, adhiberent. Ac si quando negotiorum obedientiæ ratio, aliò vocabat, ita ut excedendum ex urbe esset, tūm suum in locum ad id ipsum munus charitatis aliquem sufficiebat eorum è numero, quos volentes ad eadem opera Christianæ misericordiæ singulis in civitatibus erudiebat, vicem suppleturos suam. Ceterū, quæ officia impendebat miseriis, ea tanta humanitate condiebat, ut munus, quod ajunt, mirum quendam in modum verbis & oratione honestaret, ita, ut ad illius conspectum exhilarati, facilius revalescerent. Satisfaciebat igitur aliis omnibus, sibi non satisfaciebat: ut aptissimè illud in eum conveniret, *Si dederit homo omnem substantiam domus suæ proditectione, quasi nihil despiciet eam.* Videlicet ignaviæ accusabat sese, quòd non proximorum causa vitam profunderet, alia omnia levia reputans: quanquam nec per ipsum stetit, quòd minùs tam præclara in palæstra morte defungeretur: quandoquidem super tot labores, totque discrimina, quæ fratrum suorum causa adibat; constat, quo tempore pestis Tolosæ grassabatur, nullo non modo

modo ipsum institisse apud Superiores, si-
bi ut liceret iis adesse, quos lues afflaverat:
quæ quidem animi fortitudo hoc ma-
gis suspicienda est, quod tunc in æ-
tatis flore versabatur, vixdum studiorum
curriculum emensus. Quam autem animo
altè cogitatio insideret juvandorum pro-
ximorum, documento fuit, quod cùm ali-
quando Sacerdos quidam è Nostris è Lug-
dunensi Provincia, Anicio transiens, præ-
se tulisset, ut sit, desiderium lustrandæ civi-
tatis, & quæ digna homine piè curioso es-
sent spectandi; postquam se Franciscus ul-
trò socium obtulerat, egressis ambobus,
petiit Franciscus ab eo quem ducstabat, e-
ius ut cum bona venia ex itinere liceret si-
bi invisiere ægrotum jacentem jamdiù, &
propè tabescentem. Annuente Sacerdote
adventitio, ad ægrū adeunt, assident, tem-
poris tantum tribuunt, quantum adhiben-
dæ consolationi necesse fuit. Ubi egressi
erant, inter progrediendum rogat iterum
Franciscus hospitem, ne gravetur in lan-
guentis alterius tugurium pedem inferre,
verbulo rem confectioni iri. Consentiente
illo, casulam subeunt, solanturque oppor-
tunè.

F 5

tunè. Èa tanquam escâ illectus Franciscus, à secundo transit ad tertium , à tertio ad quartum ; donec ad vesperascente jam die bencvolu^m Sacerdotem, eaq; tām incensa charitate delectatū , magis quā ullo alio spectaculo , reducit Franciscus ad Collégium, haud sine rubore : sed vicit charitas. Haud absimile, quod cùm aliquando à P. Rectore facultatem Franciscus petiisset, eundi ad ægrotum, qui proximè moriturus nunciabatur, repulsam paſlus (quā de cauſâ, Gallicus Scriptor non prodidit, ait tan-
tū n, justam fuisse) incidit in familiarē Sa-
cerdotem: & Explora, inquit, arteriam: en, fe-
bris me incessu: hæc tota nocte s̄aviet , nec partem
quætit cap. re potero : eccui enim vita vitalis esse
queat, facultate proximos juvandi præcisat?

§. VIII. Zelus animarum.

Zelus, ut in confessio est tūm apud Do-
ctores alios Theologos, tūm maximè
apud S. Thomam, amore est incensus, illud
semper intuens, sempérq; sequens, ut nihil
non agat, non suscipiat, quod ad Dei quem
unicè diligit is in quo inest, decus gloriam-
que quoquo modo pertineat. Et quoniam
intel-

intelligebat Franciscus, nihil se Deo gratiis acceptiusve facere posse, quam si in animarum utilitates incumbet, hominesque dirigeret ad vitam beatam; idcirco nullam penè rationem sui habens, hoc est, & valetudinem negligens, & cuncta penè abdicans, quæ ad corpus tuendū referrentur; nihil aliud versabar animo, nisi quemadmodum iis consuleret, eò facta omnia, operam, labores, ærumnalque referens. Ac prædicant quidem passim quotquot cum eo versati sunt, neminem unquam visum sibi, cujus in animo zelus æquè ferveret: estque sanè difficile æstimare, quemadmodum unus tam multa amplecti potuerit, & scilicet aptè & fructuosè perficere. Habant quidem eam ad rem præsidium ingens à viribus & firmitate corporis: eam cum mens plena Deo tam salutarem in modum adhiberet, minus mirum si tam multa præstabat. Quotidianum erat, verba facere ad plebem, hortari, catecheticam doctrinam tradere, confessiones ab aurora ad vesperum excipere; accedebat difficultas itinerum crebra, dum hac illac rus exurrebat ad verbum Dei prædicandum, sic, ut cum

F 6

eadem

câdem die revertendum nonnunquam ad Collegium esset, leucas ipsas decem per aspera sanè loca emetiretur pedes. Inedia penè perpetua erat in Missionibus: quamquam etiam in Collegiis evocandus sæpè jussu Superiorum ex homologeterio ad cibum capiendum erat: cuius cùm ne levius quidem cogitatio mentem in tām sancta procuratione occupatam subiret, nisi eum ad modum accerseretur, dies totos excipiendarum confessionum laborem continuaret. Sedenim ut sibi nullo modo parcebatur fidelis famulus, sic sæpius benefiam in se Domini Dei providentiam experiebatur. Ad honestum quidem Parochum, cuius in parœcia consuetos Missionum labores exercebat, monenter temperaret sibi aliquantum, nec tām dūtiter corpus, vitesque corporis necessarias affligeret, Atqui ignavus sim, inquit, si mihi parcā, postquam tantam in me toties Domini Dei benignitatem sum expertus. Fuit inter cetera (adjunxit) cùm iter sanè arduum per montium juga emetiens, crus fregit: properansque nibilo seciūs quā ejus obsequium vocabat, leucas duas sic affectus cùm consecfsem,

sem, explorans quo statu crus esset, planè consanatum reperi. In Collegio autem (Aniciensi credo, In quo tamdiù laboravit) cùm per sacram Catechesim perstrinxisset acriùs juvenum aliquot petulantiam, miseri non de morum emendatione, sed de ulciscenda injuria, quam interpretabātur, cogitatione suscepta, statuunt imme-
rentem Catechisten excipere fustibus, nul-
la Sacerdotii, nullà tantæ virtutis ductâ
ratione: ac ne quid deesser ad contume-
liam, verberare propalàm, seu ad ja-
nuam Collegii, seu ipso in atrio. Ergo
concurrunt quisque cùm sica, cùmque
fuste, ac per Janitorem, P. Franciscum Re-
gis evocant. Ipse, quid molirentur igna-
rus, ut honestiori de causa. hoc est, in-
stituendæ homologeseos adesse illos ex-
istimavit, à Janitore precatur, eos in Æ-
dem sacram inducat, se brevi affore. Ita
pergunt vesani, eodem consilio, nihil
moti animis, nihil loci sanctitate deter-
riti: cùm adventans venerabilis Sacer-
dos, vultu hilari, & ad Christianæ be-
nevolentiae significationem composito,
quærit perhumanè quid velint? Exar-

F 7

mavit

mavit ea species furentem rabiem: & i
querelis quidem orsi sunt, atque à com
memoratione injuriæ, quam ab eo à se im
missam mussaverunt: quam ad orationem
Franciscus mutata persona, dignam Chri
stiano pædagogo severitatem induens,
injuriæ quidem nihil à se in illos profe
ctum asseveravit fidens ceterum, sic habe
rent, nihil sibi accidere posse jucundius,
quam si quid contumeliaz tam pia ex causa
sibi imponeretur, neque intentato fastua
rio quidquam fore gratius: verùm, respice
rent sese, & quo loco sempiternas ani
marum rationes positas haberent, medita
rentur serio. Quæ cum inculcatet vehe
mentius, operamque nihilo secius suam ad
iter æternæ salutis pandendum offerret,
ita permovit omnes, ut polliciti sint se po
stridie ad eum confessionis generalis er
gò, reversuros: & fecerunt ex iis duo.

His igitur divinæ tutelæ præsidis fretus,
nihil non Franciscus audebat, quod ad Dei
sui gloriam cessurum videret. Anicii qui
dem, cum perinde atque in aliis civitatibus
(nimia utique Christianorum Magistra
tuum indulgentia) flagitosam nequitiam
exer-

exercerent histriones, inque illo grege impudens muliercula personam in scena age-ret, lascivientem juventutem laqueis irre-tiens suis, atque adeò faces longè lateque jactans impuræ libidinis; non rulit Franciscus exitiabile flagitium. Ad Magistratum adit continuò: commonstrat quo loco Christiana res sit Anicīi: ad Avernales extinguedos rogos concurrendum ocyus: eas partes potissimum esse Christiani orthodoxique Magistratūs: proinde ne detrectaret tam gravem, tamque propudio-fam corruptelam inhibere continuò. Is, ut mos hominum est, eorum dumtaxat quo-rum non est incensissima Dei charitas, ter-giversari, morasque nectere: provisurum se brevi: nihil urgere tantoperè: diem u-num aut alterum tanti non esse. At oppo-nere contrà Franciscus, in publico incen-dio, flammā magis ac magis grassante, procrastinari impunè nunquam: in tanta morum pudorisque jactura ni properet, ulturum Deum. Quæ cum vehementius persequeretur vir pleaus Deo, Magistra-tum tandem ad locum ducit, perficit-que, ut repugnans licet, ac propè invitus,

inter-

interdiceret tamen severè militeræ mulierculæ, ne se deinceps in scenam daret, proposita pœna graviori. Ac tum demum viator Franciscus, proque re benè gesta gratias eidem Domino Deo referens, cuius res agebatur, non obscurè tamen significavit, si Magistratus abnuere perrexisset, sed regione propudiōsi pegmatis concionem advocaturum fuisse, publiceque declamaturn tum in histriones universè, tum propriè in prostibulum illud. Et maximam utique audientiam piæ orationi fecisset concepta de viri virtute opinio, quæ propè in venerationem transierat; hinc concursus incredibilis, quoties non modò verba faciebat ad populum Ecclesiastes, sed etiam quoties Catechistes sacram doctrinam explicabat familiarius. Illud constat, cum ibidem Anicij, in Aede sacra S. Petri, lectio-nes Catecheticas haberet, concursum tan-tum fuisse, ut frequentiam æquaret illam, quâ celeberrimi Concionatores quique, festis diebus audiuntur: ut ad præclatum spectaculum Ecclesiastes quidam è nostrâ Societate perillustris, obstupescens, in hæc verba proruperit; *Plane declarat hic Dominus Deus,*

Deus, à se derideri sublimem illam eloquentiam,
quam vulgò sacris in suggestis sequimur: plus ex-
istimationis ac nominis pariunt P. Francisco Regis
familiares Catecheses, quam nobis limata nostra
elocutio, & lumina illa orationis quae dicuntur,
tanto labore accensa: oleum perspè, & operam si
non perdimus, collocamus certè fructuose parum,
dum pompæ magis servimus, quam sequimur ani-
marum utilitates. Et ita prorsus res habebat:
sæpè verbis tribus inveteratos mentium
morbos consanabat: tamque altè defige-
bantur animis, paganorum præsertim, ea
quæ tunc proponebat, ut neget etiam num-
pia plebs, oblivisci se illorum posse: redire
enim ea in memoriam, quoties eorum
aliquid usurpare, monet occasio: memo-
rantque identidem benevoli quondam
auditores, quanta cura, quantaque patien-
tia rudes institueret; quanto ardore de-
terreret à vitiis, & publicas corruptelas
peccataque infectaretur, illa præsertim un-
de publica crearetur offendio. Nimirum
viget candidis in mentibus dictorum fa-
torumque Francisci memoria tum aliis
locis, tum desertis illis in montibus quos
tam sæpè peragavit: estque vulgò iis in-
tracti-

tractibus oratio parentum ad liberos, dum
isti minùs decore se gerunt, Atqui non hu-
trudebat Sandus Regis: hac enim nomen-
clatur famulum Dei designant. Ceterum
quotiescunque cujusquam mendicorum egesta-
tem sublevabat aut pecunia, aut veste,
aut calceis, jubebat adiret ad se ad cer-
tum diem, confessionis ergo: hinc tam nu-
merosi illorum ad Francisci homologe-
terium greges, festis lucibus præsertim,
quibus lucibus charæ religioso Confessa-
rio plebeculæ primarii quique cedere co-
gebantur. Denique constans est Nostro-
rum plerorumque omnium opinio, nun-
quam se in quoquam tam incensum
studium animarum vi-
disse.

PARS